



Kultur, helse og omsorg
NASJONALT KOMPETANSESENTER

ÅRSRAPPORT 2018

Nasjonalt kompetansesenter
for kultur, helse og omsorg

Partnerskapet:



Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg

- 1.1 [Om kompetansesenteret](#)
- 1.2 [Mål og krav til måloppnåelse](#)
- 1.3 [Partnerskapet og styret](#)
- 1.4 [Forarbeidet til kompetansesenteret](#)
- 1.5 [Samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt](#)
- 1.6 [Medarbeidere i 2018](#)
- 1.7 [Innspill til nasjonale planer og meldinger](#)
- 1.8 [Presentasjoner på konferanser og arrangement](#)
- 1.9 [Internasjonal deltakelse](#)

Våre fagområder – forskning, utdanning og praksis

- 2.1 [Deltakelse i Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag \(HUNT 4\)](#)
- 2.2 [Opplæringsprogrammet Musikkbasert miljøbehandling](#)
- 2.3 [Arrangementer, seminarer og konferanser](#)
- 2.4 [Web-serie om musikkens helseeffekter](#)
- 2.5 [Music and Public Health](#)
- 2.6 [Klokkeklovnene](#)
- 2.7 [Parkinsonprosjektet](#)
- 2.8 [Mønsterprosjektet](#)
- 2.9 [Folkehelsealliansen i Trøndelag](#)
- 2.10 [Utdanning Musikkbasert miljøbehandling](#)
- 2.11 [Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg i media](#)
- 2.12 [Eksterne forelesere på arrangementer tilknyttet Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg i 2018](#)

1.1 Om kompetansesenteret

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg (Kompetansesenteret) ble etablert i Levanger 1. juli 2014. Senteret er forankret i Meld St. 29 (2012–2013) *Morgendagens omsorg*, som er lagt inn i Omsorgsplan 2020. Kompetansesenteret rapporterer til Helsedirektoratet, som er oppdragsgiver.

Kompetansesenteret er et partnerskap mellom:

- HUNT forskningscenter (Fakultet for medisin og helsevitenskap, NTNU)
- Helse Nord-Trøndelag HF
- Levanger kommune
- Trøndelag fylkeskommune
- Nord universitet

Kompetansesenteret finansieres via en egen post på Statsbudsjettet, Helsedepartementet, med en grunnbevilgning på tre millioner kroner årlig (kap. 761, post 79).



Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg har kontorsted ved Nord universitet, Campus Levanger.

1.2 Mål og krav til måloppnåelse

Kompetansesenteret har mål som gitt av Helse- og omsorgsdepartementet gjennom Helsedirektoratet i oppdragsbrevet datert 13.11.2013, og krav til måloppnåelse gjennom dialogen med oppdragsgiver som er Helsedirektoratet.

Målene er:

- Bidra til metode- og kvalitetsutvikling innenfor helse og omsorg lokalt, regionalt og nasjonalt, gjennom samhandling mellom utdanningssektoren, forskningsmiljøer og praksisfeltet.
- Dokumentere og utvikle sang, dans og andre kulturuttrykk i en helse- og omsorgsfaglig ramme og utvikle systematiske tiltak som kan hjelpe utsatte individer og grupper og skape varierte og interessante arbeidsplasser for personalet.
- Bidra til spredning og implementering av ulike miljøterapeutiske metoder, herunder integrert bruk av musikk i omsorgstjenestene.

- Evaluere tiltak som iverksettes og måle effekter av nye metoder og behandlingsformer.

Kompetansesenteret skal bidra til å delta med forskning, opplæring og praksisutvikling i kultur- og helsefeltet og vektlegge samspillet mellom forskningsmiljøet, utdanning og praksis i sin virksomhet.

1.3 Partnerskapet og styret

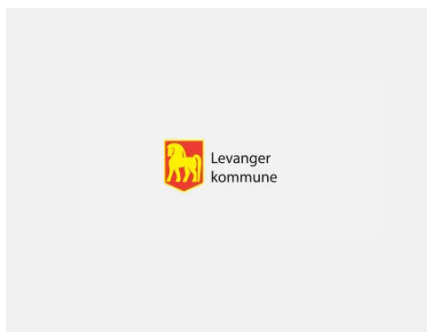
Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg er et partnerskap mellom HUNT forskningssenter, Helse Nord-Trøndelag HF, Levanger kommune, Trøndelag fylkeskommune og Nord universitet. Kompetansesenteret har et eget styre med en representant fra hver av partnerne.



HUNT forskningssenter, fakultet for medisin og helsevitenskap, NTNU, har et hovedansvar for forskningsarbeidet knyttet til kompetansesenteret. Leder ved HUNT forskningssenter, Steinar Krokstad, er nestleder i styret for Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg.



Helse Nord-Trøndelag HF bidrar med kunnskapsspredning, FoU og intern og ekstern erfaringsutveksling. Nancy Haugan, rådgiver ved Helse Nord-Trøndelag, er medlem i styret.



Levanger kommune bidrar i stor grad innenfor praksisutvikling og har som eier og driver av Ytterøy Helsetun en mønsterinstitusjon i Norge der bruk av miljøbehandling med integrert bruk av musikk, sang og bevegelse inngår. Kommunen har planfestet kultur- og helsesatsing i overordna kommuneplan og i kommunedelplan for kultur - og for helse og omsorg. Kommunen er representert i styret med enhetsleder Einar Hindenes.



Trøndelag fylkeskommune har vært et foregangsfylke i kultur- og helsearbeid gjennom sine prosjekter FOLK1 og FOLK2. Fylkeskommunen jobber godt med spredning av kultur- og helsefeltet til kommuner i Trøndelag. Margunn Skjei Knudtsen, spesialrådgiver i fylkeskommunen, er medlem i styret.



Nord universitet er vertskap for kompetansesenteret og har egne fagmiljø på fakultet for lærerutdanning, kunst og kultur og fakultet for sykepleie og helsevitenskap. Nord universitet bidrar med kontorer og bistår med IT-tjenester, økonomi/regnskap, og er tilsetningsmyndighet. Kompetansesenteret er fysisk plassert med kontorer ved Nord universitet, Campus Levanger.

Styret i Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg består av:

Vegar Rangul, styreleder (Nord universitet)
Steinar Krokstad, nestleder (HUNT forskningscenter, NTNU)
Einar Hindenes, styremedlem (Levanger kommune)
Nancy Haugan, styremedlem (Helse Nord-Trøndelag HF)
Margunn Skjei Knudtsen, styremedlem (Trøndelag fylkeskommune)



Styret i Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg: Steinar Krokstad, nestleder (HUNT forskningscenter, NTNU) (Fra venstre), Einar Hindenes, styremedlem (Levanger kommune), Margunn Skjei Knudtsen, styremedlem (Trøndelag fylkeskommune), Nancy Haugan, styremedlem (Helse Nord-Trøndelag HF) og Vegar Rangul, styreleder (Nord universitet). Foto: Thomas Jergel

1.4 Forarbeidet til kompetansesenteret

Medlemmene i partnerskapet har på ulike måter samarbeidet om kultur- og helsevirksomhet siden år 2000. Dette samarbeidet var sentralt i opprettelsen av Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg i Levanger.

1996–1999	Nasjonalt program for kunst og helse (35 prosjekter - 20 kommuner). Finansiert både via Norsk kulturråd og Helsedepartementet. Levanger kommune deltok i prosjektet.
2000–2002	Nasjonalt knutepunkt for kunst og helse (lokalisert i Levanger - med partnere i regionen). Samarbeid med partnere i regionen.
2001–2011	Kunst- og helseprosjekter ledet av Nord-Trøndelag fylkeskommune i samarbeid med lokale, regionale og nasjonale aktører.
2011–2013	Videreutvikling av kultur og helsearbeidet i regionen med base i Levanger og med Levanger kommune i førersetet.
2013–	Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg skrevet i St.meld.nr. 29 (2012–2013) <i>Morgendagens omsorg</i> og lagt inn i Omsorgsplan 2020.
2014–	Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg opprettes med egen post på Statsbudsjettet.

1.5 Samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg samarbeider med ulike fag- og forskningsmiljø. Vår mest sentrale samarbeidspartner er Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse (Aldring og helse).

Vi samarbeider også med Verdighetscenteret i Bergen, Krafttak for sang, NaKuHel Asker, Senter for fagutvikling og forskning (Oslo kommune), Høgskolen i Volda, Norges Parkinsonforbund med flere. Vi har intensjonsavtale om samarbeid med utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjeneste Troms (USHT), Tromsø kommune, og samarbeidsavtale med Verdal kommune med tanke på utvikling av nytt helsehus. Vi deltar også i Folkehelsealliansen i Trøndelag og samarbeider med ulike fagpersoner i kunst-, kultur og helsefeltet.

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg deltar også i internasjonale fag- og forskningsnettverk i blant annet Sverige, Danmark, Finland, Australia og England.

1.6 Medarbeidere i 2018

Kompetansesenteret hadde i 2018 følgende ansatte og engasjerte i hel- og deltidsstillinger:

Heltidsstilling:

Daglig leder, Odd Håpnes

Kommunikasjonsrådgiver, Marthe Haugdal

Deltidsstilling:

Koordinator, Jorunn Aurstad

Fagveileder, Audun Myskja

Fagveileder, Hanne Berg

Fagveileder barn og unge, Aase-Hilde Brekke
Dansekonsulent, Anna C.N Hegdahl
Forsker drama/teater, Wenche Torrissen
Forsker, Ingrid Følling

I tillegg medfinansieres instruktører på «Parkinsonprosjektet» sammen med Levanger kommune og Norges Parkinsonforbund avdeling Nord-Trøndelag.

Kompetansesenteret administrerer opplæringsprogrammet Musikkbasert miljøbehandling (MMB) og engasjerer sammen med Nord universitet fagpersoner til undervisning og utvikling samt koordinering av MMB. Medarbeidere i kompetansesenteret jobber også med MMB. I tillegg er fagpersoner engasjert direkte i opplæringsprogrammet.

1.7 Innspill til nasjonale planer og meldinger

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg har gitt innspill til nasjonale planer og meldinger i 2018.

- 31. mai** Høringskonferanse ny folkehelsemelding, Helsedepartementet, Trondheim
- 25. juni** Innspill til ny kulturmelding, Kulturdepartementet. Tema: Kultur og helse
- 1. august** Innspill til nye retningslinjer for sykepleieutdanningen, Kunnskapsdepartementet
- 14. september** Innspill til ny folkehelsemelding, Helsedepartementet
- 1. oktober** Helse- og omsorgskomiteens høring om Meld. St. 15 (2017 – 2018)
Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre, Stortinget, Oslo

1.8 Presentasjoner på konferanser og arrangement

- 24. januar** Helse og fysisk planlegging – kan vi bygge sunne omgivelser, DOGA, Oslo
- 19.–20. april** Kunst, mestring og omsorg, KODE, Bergen
Arrangør: Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, sammen med Verdighetssenteret. Bergen kommune og KODE 1
- 23.–24. mai** Teater i psykisk helsearbeid, Tromsø. Arrangør: Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, HATS, NAPHA
- 28. mai** Musikkbasert Miljøbehandling. Sør-Trøndersk Demensforum
- 31. mai** Innspillmøte, Folkehelsemeldinga, Trondheim
- 4. juni** Forskningsnettverket Helse Sør-Øst, Lovisenberg Diakonale Sykehus, Oslo
- 13.–14. sept.** Møte i Nordic network for research in music and public health, CREMAH, Oslo
- 27.–28. sept.** Dialogkonferanse om Musikkbasert miljøbehandling og kulturskolens rolle, Sandnessjøen. Arrangør: Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, Norsk kulturskoleråd og andre.
- 18. oktober** Musikkbasert miljøbehandling, Vrådal, høstkonferanse Fylkesmannen i Telemark
- 25. oktober** Musikkbasert miljøbehandling, Bodø, høstkonferanse Fylkesmannen i Nordland
- 25. oktober** Om kulturens betydning for mestring og helse. Innlegg på Kulturfestivalen Artut, Røros
- 25. oktober** Seminar Teater og psykisk helse, Trondheim. Arrangør: Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, NTNU, NAPHA

1.9 Internasjonal deltakelse

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg samarbeider med ulike fag- og forskningsmiljøer internasjonalt, inkludert det nordiske forskningsnettverket for musikk og helse. Dette året deltok kompetansesentret på flere internasjonale konferanser om kultur og helse.

4. mai, Stockholm, Sverige

Nordisk kultur- og helsekonferanse *Arts, health and wellbeing: Culture and health across the lifespan – a broad and promising field of knowledge*. Arrangør: Kompetenscentrum för kultur och hälsa, Karolinska Institutet, Stockholm.

A national center for competence for culture, health and care makes a difference. Innlegg ved Odd Håpnes, daglig leder ved Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg.

26.–27. oktober, Oslo, Norge

Internasjonal konferanse *Cultural Crossings of Care - an appeal to the medical humanities*.

"This has saved me and given me a new life": Acting and recovery from psychosocial problems
Innlegg ved Anita Salamonsen, UiO, og Wenche Torrissen, Høgskolen i Volda/Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg.

Arrangør: Universitetet i Oslo

7. november, Turku, Finland

Nordisk kultur- og helsekonferanse *Nordic Arts & Health Research Conference*

Arrangør: Arts Academy, Turku University of Applied Sciences.

Workshop: *Nordic Journal for Arts, Culture and Health* ved Wenche Torrissen, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg og Anita Jensen, Postdoc researcher, Centre for Culture & Health, Aalborg University.

15. november, St. Petersburg, Russland

Northern Dimension Future Forum on Culture: Creating a better world through cultural and creative crossovers.

Arrangør: Northern Dimension Institute (EU med flere) og Ministry for Foreign Affairs of Finland

Art and culture in health care in Norway. Innlegg ved Odd Håpnes, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg.

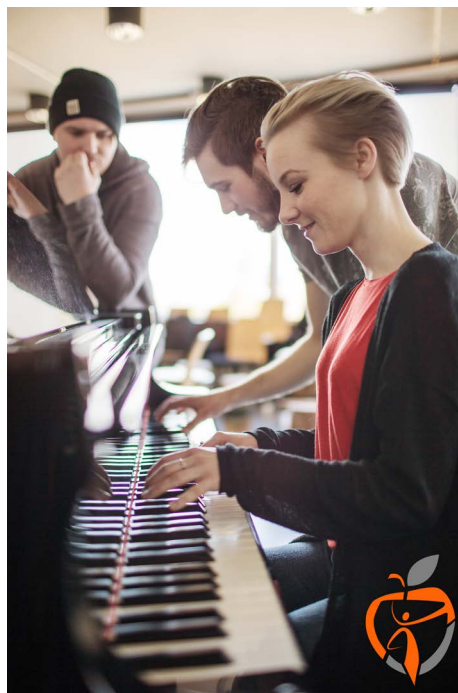
2 Våre fagområder – forskning, utdanning og praksis

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg dokumenterer og utvikler sang, dans og andre kulturuttrykk i en helse- og omsorgsfaglig ramme, gjennom forskning, utdanning og praksis. Kompetansesenteret er involvert i større og mindre prosjekter, både selvdrivne og i samarbeid med andre.

Her følger et utvalg av arbeidet som ble gjort i 2018.

2.1 Deltakelse i Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT 4)

Kompetansesenteret deltar med spørreskjema om kulturdeltakelse i en av verdens største helseundersøkelser, HUNT. HUNT 4 gjennomføres fra september 2017 til februar 2019. HUNT startet i Nord-Trøndelag fylke for 40 år siden, og har vært en svært stor ressurs for forskere over hele verden. Undersøkelsens styrke er den brede oppslutningen blant folk i Nord-Trøndelag i alle disse årene. Dette har gitt unik kunnskap om hva som bidrar til god helse og til bedre behandling. Spørreskjemaet som benyttes i HUNT 4 er det samme som ble benyttet i HUNT 3 (2006–2008). HUNT 3 og HUNT 4 utgjør den mest omfattende kulturstudien på befolkningsnivå internasjonalt der kulturdeltakelse settes i sammenheng med ulike helseindikatorer. Det gir unike data til videre forskning. Spørreskjemaet i HUNT 3 og 4 vil stå sentralt i kompetansesentrets bidrag til å få fram forskningsdata på sammenhenger mellom kulturdeltakelse og helse.



Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg deltar med spørreskjema om kulturdeltakelse i en av verdens største helseundersøkelser, HUNT.

2.2 Opplæringsprogrammet Musikkbasert miljøbehandling

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg gjennomfører opplæringsprogrammet Miljøbehandling med integrert bruk av musikk og sang til helse- og omsorgstjenestene, i samarbeid med Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse, Nord universitet og Bergen Røde Kors Sykehjem.



Bildet er fra samlingsbasert kurs i Musikkbasert miljøbehandling i Trondheim. Foto: Thomas Jergel

Musikkbasert miljøbehandling er utviklet på oppdrag fra Helsedirektoratet (2015-), lagt inn i Kompetanseløft 2020, og skrevet inn i kvalitetsreformen Meld. St. 15 (2017 – 2018) *Leve hele livet*, som et av fem tiltak under Helsehjelp.

Målgruppen er ansatte og ledere helse- og omsorgssektoren som arbeider nært brukere og pasienter i alle aldre og med ulike sykdommer og lidelser, basert på musikk, sang og bevegelse brukt innenfor kliniske rammer.. Arbeidet bygger på personsentrert omsorg og gir metoder og verktøy for å systematisk bruke musikk, sang og bevegelse i daglig helse- og omsorgsarbeid.

Opplæringen viser at de musikkbaserte metodene bidrar til å dempe uro og aggresjon, og aktiviserer personer som sover unødvendig på dagtid. Bruken av sove- og innsovningsmedisin kan reduseres og beboernes egne ressurser blir mer aktivert. Dette gir mer fornøyde beboere, pårørende og ansatte, og mindre bruk av tvang.

Opplæringsprogrammet består av tre deler som kan tas uavhengig av hverandre:

ABC Musikkbasert miljøbehandling

Samlingsbasert kurs

Videreutdanning

Fagdag bachelor sykepleie

miljøbehandling i 2018. Evalueringer viser at deltakerne i høy grad og i svært høy grad er fornøyd med både forventninger til kurset, læringsutbytte, hjemmeoppgave. Dette er data hentet fra eget evalueringsskjema med uthenting av data som kan brukes til framtidig forskning.

Opplæringsprogrammet arrangerte i 2018 også fagdag bachelor sykepleie ved fem universiteter/høgskoler.

Fagveiledere/undervisere i opplæringsprogrammet Musikkbasert miljøbehandling 2018

ABC Musikkbasert miljøbehandling:

- Hanne Berg, lege, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Odd Håpnes, daglig leder, musikkviter, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Helene Waage, fagveileder, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Aase-Hilde Brekke, fagveileder, pedagog, kunstner, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Kristin Haugdahl Nøst, avdelingsleder, Ytterøy Helsetun
- Ingeborg Selnes, kulturleder, Paulus sykehjem, Oslo
- Katrine Homdrum, rådgiver, Evje og Hornes kommune
- Inger Molvik, prosjektleder, Aldring og Helse, Oslo
- Helene Jøssund, sykepleier og gruppeleder, Trondhjems hospital, Trondheim
- Kirsten Ask, Blidensol sykehjem, Stavanger
- Marit Fredriksen, Mørkved sykehjem, Bodø
- Tove Hjelde, Frosta kommune

Samlingsbaserte kurs Musikkbasert miljøbehandling:

- Audun Myskja, lege og nevrologisk musikkterapeut, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Hanne Berg, lege, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Odd Håpnes, daglig leder, musikkviter, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Kristin Haugdahl Nøst, avdelingsleder, Ytterøy Helsetun
- Helene Waage, fagveileder, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Helle Singaas, avdelingsleder, Ringve Musikkmuseum, Trondheim
- Katrine Homdrum, rådgiver, Evje og Hornes kommune
- Grete Daling, førstelektor, Nord universitet
- Ingrid H. Olsen og Liv Berit T. Moen, Demensteamet, Trondheim kommune
- Jorunn B. Nydal, rådgiver, Sogn og Fjordane fylkeskommune

Videreutdanning Musikkbasert miljøbehandling 15 stp.:

- Audun Myskja, lege og nevrologisk musikkterapeut, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Odd Håpnes, daglig leder, musikkviter, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Anders Dalane, førstelektor, Nord universitet
- Hennie Skaufel, universitetslektor, Nord universitet

- Anna C.N Hegdahl, dansekonsulent, Dans i Trøndelag og Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Grete Daling, universitetslektor, Nord universitet
- Steinar Krokstad, lege, professor, HUNT NTNU
- Sverre Krüger, kunsthistoriker, professor, NTNU
- Arve Almvik, førstelektor, Nord universitet
- Anna Marie Laugsand, sykepleier, Ytterøy Helsetun
- Jorunn Bjerkan, førsteamanuensis, Nord universitet
- Kristin Haugdahl Nøst, avdelingsleder, Ytterøy Helsetun
- Jonas Rennemo Vaag, førsteamanuensis, Nord universitet
- Bente Steensgaard, Parkinsonprosjektet
- Guro Johansson, Parkinsonprosjektet
- Ragnhild Skille, rådgiver, Kulturskolerådet
- Frode Aune, Stjørdal kulturskole
- Marit Veie, universitetsbiblioteket, Levanger

Fagdager i Musikkbasert miljøbehandling på sykepleieutdanninger ved høyskoler og universiteter:

- Audun Myskja, lege og nevrologisk musikkterapeut, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Helene Waage, fagveileder, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Katrine Homdrum, rådgiver, Evje og Hornes kommune

2.3 Arrangementer, seminarer og konferanser

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg var i 2018 arrangør og med-arrangør ved en rekke arrangementer.



Ordfører i Bergen, Marte Mjøs Persen, og musiker Karl Seglem åpnet den nasjonale konferansen om dans, billedkunst og musikk som ressurs i eldreomsorgen 19. og 20. april 2018. Konferansen ble arrangert på KODE i Bergen. Foto. Thor Brødreskift

«Kunst, mestring og omsorg» 19.–20. april, Bergen

Den nasjonale konferansen om dans, billedkunst og musikk som ressurs i eldreomsorgen ble arrangert i Bergen 19. og 20. april 2018. 150 personer deltok på konferansen som diskuterte hvordan vi kan nå helse- og omsorgstjenestenes mål om å sikre den enkeltes mulighet til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse. Konferansen var et samarbeid mellom Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg og Verdighetsenteret. Konferansen ble holdt på KODE i Bergen.

Denne konferansen ble en tverrfaglig brobyggerarena hvor kunst- og helsefeltet møttes. I et rikholdig og sterkt faglig program ble ny kunnskap og anvendelige verktøy for bruk av dans og bevegelse, billedkunst og musikk i det daglige omsorgsarbeidet formidlet. Målgruppen for konferansen var ansatte innenfor eldre- og demensomsorg, utøvende kunstnere, pårørende, universitet- og høyskoleansatte, studenter og andre interesserte.

Blant innleiderne og bidragsyterne var professorer, musikere, forfattere, skuespillere, dansere, billedkunstnere, kommuneansatte, koreografer, pårørende, kunstformidlere med flere.

«Teater og psykisk helse» 23.–24. mai, Tromsø

Kan teater fremme psykisk helse? Det ville Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg og Hålogaland Amatørteaterselskap (HATS) se nærmere på i Tromsø 23. og 24. mai 2018. Teatret Våres, Teater Vildenevi, Crux huset, NAPHA og Fontenehuset var blant bidragsyterne.

Målet med seminaret var å vise hvordan teater blir brukt i psykisk helsearbeid, og å diskutere hvordan teaterdeltakelse kan bidra til å fremme helse og gi mennesker med psykiske utfordringer bedre og mer meningsfulle liv.

Målgruppen for seminaret var politikere, kulturarbeidere, helsearbeidere, kunstnere og andre interesserte.

«Kulturskolens rolle i Musikkbasert miljøbehandling» 27.–28. september, Sandnessjøen

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, Norsk kulturskoleråd og samarbeidspartnere arrangerte konferansen *Kulturskolens rolle i Musikkbasert miljøbehandling* 27. og 28. september 2018.

80 personer fra hele landet var samlet i Sandnessjøen. Konferansen ble gjennomført som en dialogkonferanse med aktiv involvering av deltakerne gjennom hele i konferansen.

På programmet var blant annet:

- Audun Myskja, lege og fagveileder ved Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Odd Håpnæs, daglig leder ved Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Katrine Homdrum, rådgiver, avdeling Helse- og omsorg i Evje og Hornnes kommune
- Praksisinnspill og erfaringer fra Sømna kulturskole, Hemnes kulturskole og Inderøy kulturskole

«Helsefremmende drama og teater» 25. oktober, Trondheim

Under konferansen *Helsefremmende drama og teater* ved Kunnskapssenteret, NTNU i Trondheim 25.oktober 2018, presenterte forskere og praktikere nybrottsarbeid i skjæringspunktet mellom scenekunst og psykisk helsearbeid. Foredragsholdere fra NTNU og nasjonale og internasjonale partnere åpnet for en tverrfaglig dialog for å sette teatervirksomhet på dagsorden i psykisk helsekontekst.



Konferansen Helsefremmende drama og teater var et samarbeid mellom NTNU og Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg. Fra venstre Wenche Torrissen (Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg), Wigdis Sæther (NTNU) og Ellen Foyen Bruun (NTNU)

Målet med konferansen var å styrke forskning på området drama, teater og psykisk helse, og å bidra til utvikling av nye metoder i det kliniske arbeidet. Konferansen var åpen for forskere, helsepersonell, brukere av psykiske helsetjenester, teaterinstruktører, drama- og teaterpedagoger, studenter og andre interesserte.

Ledelsen ved Fakultet for medisin og helsevitenskap og dekan Anne-Kristine Børresen ved Humanistisk fakultet ønsket velkommen. Dr. Emma Brodzinski, dramaterapeut ved Royal Holloway University of London var key note speaker, med temaet "Theatre, health and (re) production".

På programmet var også:

- Dramaterapi – endring gjennom erfaring - Eksempel fra dramaterapi med flyktningbarn. v/Hedda Sandvik, dramaterapeut RVTS Midt.
- Teater som arena for vekst og endring for unge voksne utenfor utdanning og arbeidsliv. v/Tori Aadnesen, Line Larsen, Ville Veier Stavanger og Ellen Foyen Bruun, dramaterapeut, førsteamanuensis NTNU

- Teatergruppa har vært min redning. Hadde jeg ikke hatt den, så hadde jeg gått til grunne: Teater som recovery-fremmende praksis. v/Wenche Torrissen, førsteamanuensis Høgskolen i Volda/Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Min prosess v/ Petter Andreas Jørgensen, artist - i samtale med Wigdis Sæther, førstelektor NTNU
- Drama som empowerment. v/Sissel Horghagen, førsteamanuensis NTNU
- Teater med skuespillere med utviklingshemming; kunst eller terapi? v/Ellen Saur, professor NTNU

80 personer deltok på konferansen som NTNU og Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg samarbeidet om.

«Musikkens betydning for kropp og sinn» 26. november, Levanger

Hvilken betydning har musikken for hukommelse, stressmestring og helse? Dette var tema da Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg inviterte til åpent seminar om musikkens virkning på kropp og sinn.



Steinar Krokstad, daglig leder HUNT forskningssenter, NTNU, professor og lege (Fra venstre) og Töres Theorell, prof. Emeritus ved Karolinska Institutet, Stockholm var innledere på seminaret Musikkens virkning på kropp og sinn. Foto: Thomas Jergel

Nyere hjerneforskning viser at sang, musikk og andre kulturuttrykk virker direkte inn på kroppens fysiologi. Å synge sammen kan påvirke pulsen og øke produksjonen av «lykkehormonet» oxytocin, fortalte professor og stressforsker Töres Theorell som var hovedinnleder under dette seminaret.

Seminaret ble holdt 26.november 2018 ved Nord universitet i Levanger. Over 200 personer kom for å lære mer om hva musikken gjør med hjernen og kroppen.



Over 200 personer kom for å lære mer om hva musikken gjør med hjernen og kroppen 26.november 2018 ved Nord universitet i Levanger. Foto: Thomas Jergel

Program:

Hvordan virker musikk på kropp og sinn? Om musikkens betydning for hukommelse, stressmestring og helse

v/Töres Theorell, prof. emeritus, Karolinska Institutet, Stockholm

Musikk i samfunnsmedisin og folkehelsearbeid

v/Steinar Krokstad, daglig leder HUNT forskningscenter, NTNU, professor og lege

«Symposium på Demensdagene 2018: Sansestimulering gir næring for hjernen! Om kulturuttrykk i omsorgsarbeidet for personer med demens» 4. desember, Oslo

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg arrangerte symposium på Demensdagene i samarbeid med Nasjonal kompetansetjeneste for Aldring og Helse i Oslo 4.desember 2018.

Tema: Sansestimulering gir næring for hjernen! Om kulturuttrykk i omsorgsarbeidet for personer med demens.

Symposiet tok opp forskningsgrunnlaget for kunsten og kulturens betydning til kropp og sinn. Hvordan kan sang, musikk, dans og kunstnerisk arbeid tas i bruk i helse- og omsorgssektoren? Dette omfattet arbeid gjort av både musikkterapeuter og andre med særskilt utdanning, men også hvordan helsearbeidere selv kan benytte musikk, sang og bevegelse som del av systematisk miljøbehandling og daglig omsorg. Opplæringsprogrammet Musikkbasert miljøbehandling ble også presentert.

Symposiets innhold var:

- Sansestimulering, hjerne og helse – state of the art ved Gunnar Bjursell, professor emeritus i molekylærbiologi, Karolinska Institutet, Stockholm
- Sansestimulering, kropp og bevegelse – praktiske øvelser ved Anna Hegdahl, fagveileder, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Mønster som metode ved Anna Helga Henning, billedkunstner
- Opplæringsprogrammet «Musikkbasert miljøbehandling» ved Odd Håpnes, daglig leder, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg
- Musikk og trening gir mening ved Solgunn E. Knardal, musikkterapeut, NKS Olaviken alderspsykiatriske sykehus og prosjektmedarbeider, Nasjonalforeningen for folkehelsen
- Implementeringsprogrammet «Sang i eldreomsorgen»: betydning for livskvalitet for beboere, pårørende og ansatte ved Kristi Stedje, musikkterapeut, faglig leder, Folkeakademiet, Krafttak for sang

2.4 Web-serie om musikkens helseeffekter

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg har i samarbeid med Krafttak for sang laget en web-serie om musikkens helseeffekter.

Web-serien består av seks episoder. Tre episoder ble publisert i 2018. I web-serien forklarer Odd Håpnes, daglig leder ved Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, hva forskningen sier om sangens og musikkens effekt på kropp og helse. Samarbeidet fortsetter i 2019.

Episode 1: Sangens effekt på humøret. Om hormonet serotonin.

Episode 2: Sang og tilknytning. Om hormonet oxytocin.

Episode 3: Sangens effekt på stress. Om hormonet kortisol.

2.5 Music and Public Health – A Nordic Perspective

For første gang er dokumentasjon på bruk av musikk i et nordisk folkehelseperspektiv samlet og utgitt i bokform. Boka Music and Public Health – A Nordic Perspective ble publisert i juni 2018, og er en unik samling av kunnskap fra ledende forskningsmiljø i Danmark, Norge, Sverige og Finland.

Boka gir grunnlag for en ny forståelse av potensialet som ligger i musikken for å forbedre fysisk og psykisk helse, og presenterer en kombinasjon av epidemiologiske og kliniske bevis med musikk som en ressurs i folkehelsearbeid.

Doktorgradsstipendiat Bente Irene Løkken er førsteforfatter i ett av kapitlene der en ser på hvilken betydning kulturdeltagelse i musikk, sang og teater kan ha for selvopplevd helse og dødelighet. Løkken er doktorgradsstipendiat ved det Medisinske fakultet, NTNU, engasjert ved Nord universitet og samarbeider med Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg.

Medforfattere i boka er Vegar Rangul (Nord universitet, HUNT forskningscenter og Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg), Dafna Merom (School of Science and Health, Western Sydney University, NSW Australia), Ola Ekholm (National Institute of Public Health, University of Southern Denmark), Steinar Krokstad (HUNT forskningscenter og Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg) og Erik R. Sund (Nord universitet og HUNT forskningscenter).

2.6 Klokkeklovnene – en evaluering

Klokkeklovnene arbeider med å skape magiske øyeblikk mellom klovn og personer med demens. De mottok høsten 2017 tilskudd fra Helsedirektoratet til 100 besøk ved eldreinstitusjoner. Forsker Wenche Torrissen ved Høgskolen i Volda/Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg har besøkt disse eldreinstitusjonene og evaluert besøkene. Artikkelen *Kan Klokkeklovnene hjelpe mennesker med demens?* ble publisert i 2018 (Geriatrisk sykepleie 2/2018).

Hensikten med denne studien er å utvikle kunnskap om hvilket potensial som ligger i arbeidet som Klokkeklovnene utfører på norske sykehjem, når målet er å fremme glede og forbedre livskvaliteten til mennesker som lever med en demenssykdom.

Flere studier tyder på at mennesker som lever med en demenssykdom føler seg ensomme og understimulerte. I de siste årene har det derfor blitt viktig å styrke livskvaliteten til mennesker som bor på sykehjem, gjennom kulturelle og miljøterapeutiske tiltak. Klovner på sykehjem er et av de nyeste og mest ukjente kulturelle tiltakene i demensomsorgen der målet er å styrke beboernes livskvalitet og velvære.

Mennesker med demens som bor på sykehjem kan ha mangelfull livskvalitet fordi de kjeder seg, er ensomme og understimulerte. Studien tyder på at besøk av klovner kan bidra til å styrke livskvaliteten.

2.7 Parkinsonprosjektet

Forskningsprosjektet som omhandler rytmisk trening for personer med Parkinsondiagnose i Midt-Norge startet opp i 2011- 2016, og er et samarbeid mellom Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg og Norges Parkinsonforbund avd. Nord-Trøndelag.



Parkinsonprosjektet omhandler rytmisk trening for personer med Parkinsondiagnose. Instruktører er blant andre Bente Stensgaard. Foto: Thomas Jergel

Parkinsons sykdom og andre nevrologiske lidelser er kroniske, degenerative sykdommer med stort funksjonstap. Medisinsk og kirurgisk behandling er krevende og gir ofte utilfredsstillende resultater. Det er derfor et uttalt behov for supplerende tiltak som kan påvirke symptomer og funksjon. Regelmessig trening er grunnlaget for de fleste supplerende tiltak for å motvirke de onde sirkelene ved degenerative prosesser.

24 personer fra fire kommuner har deltatt i treningsopplegget, som gjennomføres en gang per uke. Parkinsonprosjektet ble også videreført i 2017 og 2018. Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg viderefører forskningen – fysiske tester, spørreskjema og intervju. Levanger kommune og Norges Parkinsonforbund deler på finansieringen av virksomheten. En artikkel basert på kvantitative og kvalitative data er under arbeid.

Audun Myskja er faglig ansvarlig for prosjektet. Instruktører har vært Bente Stensgaard, Guro Johansson, Åshild Gravdal og Emanuela Øverland Mangano.

2.8 Mønsterprosjektet

Dette er et kunstprosjekt som omhandler bruk av materialet felt: Mønster - Hvordan kan bruk av materialet felt gi nytt innhold, mestring og glede i hverdagen til ansatte og personer med demens.



Mønsterprosjektet er et kunstprosjekt som omhandler bruk av materialet felt. Kunstner og atelierista Anne Helga Henning står bak prosjektet. Foto: Anne Helga Henning

Prosjektet ble startet opp i 2013 og gjennomført ved blant annet Ytterøy Helsetun og Skogn Helsetun. Kunstner og atelierista Anne Helga Henning står bak prosjektet. Kunstpedagog Gry Ulrichsen var følgeforsker. Anne Helga Henning har delt erfaringer fra prosjektet ved flere foredrag og debatter i samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og

omsorg. Mønsterprosjektet ble videreført på Valentinlyst helse- og velferdssenter i Trondheim kommune i 2017 og 2018. Pasientarbeidene ble rammet inn og hengt opp på avdelingen.

Gry Ulrichsen har skrevet artikkelen Møter gjennom mønster i filt, publisert i Nordic Journal of Art and Research, Vol 7, NR 1 (2018). I artikkelen søkes det, fra et kunstdidaktisk perspektiv, å belyse forbindelser mellom kunstpraksis og utvidet omsorgsarbeid i en helsekontekst.

I oppsummeringen i artikkelen skriver Ulrichsen blant annet følgende (...) I artikkelen resonnerer jeg med at en gjennomgående bruk av narrativ og poetisk dokumentasjon fører til en kunstdidaktisk praksis som konstitueres av affektive møter gjennom materialer og estetisk respons der visuelle kvaliteter forhandles. Samtidig åpnes rom for å integrere levde erfaring. Samhandlingen åpner for en lyttende tilstedeværelse og gir aktørene en mulighet til å være i det kommende - det ukjente -sammen. Mønster framstår dermed som en katalysator for å skape kontakt mellom de ulike aktørene. (...)

2.9 Folkehelsealliansen i Trøndelag

Kompetansesenteret er medlem av folkehelsealliansen Trøndelag (tidligere folkehelsealliansen Nord-Trøndelag), som ble stiftet 1.oktober 2015. Alliansen er et tverrfaglig forum for regionale ikke-kommersielle aktører i fylket som ønsker å samarbeide om folkehelsearbeid. Det handler om å påvirke utviklingen i samfunnet slik at levekårene i økende grad skaper god helse for alle, og å påvirke helseatferd i befolkningsmassene. Dette krever et bredt engasjement og et samarbeid mellom mange samfunnsaktører.

Antall medlemmer i folkehelsealliansen har økt etter fylkessammenslåingen med Sør-Trøndelag 1.1.2018. Ved utgangen av 2018 teller folkehelsealliansen 38 medlemmer.

Innsatsområder siden oppstarten: 2016 – Hverdagsaktivitet og aktiv transport, 2017 – Mat for bedre helse, 2018 – Bedre mental helse.

2.10 Utdanning Musikkbasert miljøbehandling

Studiet Musikkbasert miljøbehandling ble gjennomført høsten 2018 ved Nord universitet, studiested Levanger. Studiet var samlingsbasert og ga studentene 15 studiepoeng.

Målet med studiet var å gi kunnskap og ferdigheter om hvordan musikk, sang og bevegelse er et alternativ og supplement til tradisjonell medisinsk behandling. Dette gjelder både som generelle miljøtiltak og som individualisert (støtte)behandling.

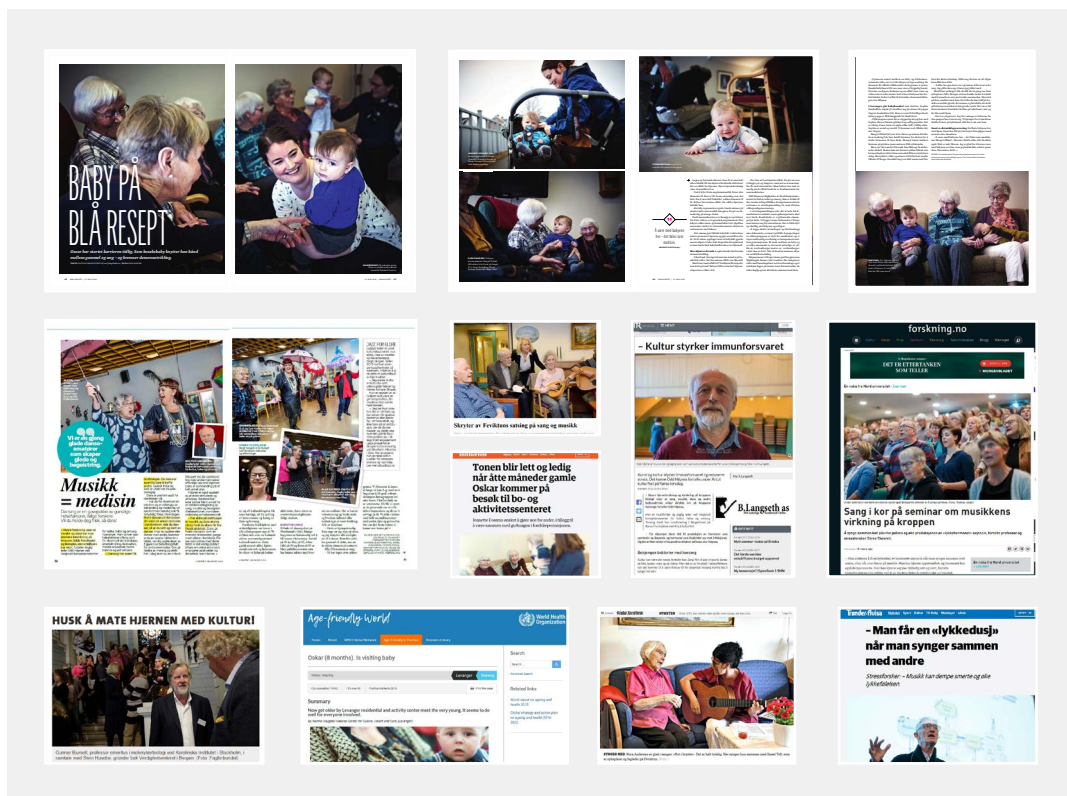


Studiet Musikkbasert miljøbehandling ble gjennomført høsten 2018 ved Nord universitet, studiested Levanger. Foto: Marthe Haugdal

Musikk som effektivt arbeidsverktøy og trening i stemmebruk, rytmikk og dans/bevegelse ble vektlagt. Studiet ga innføring i hvordan musikk påvirker, hjerne, kropp og følelser og hvorfor dette er særlig viktig i arbeid med mennesker med funksjonsnedsettelse og demens. Det ble også gitt en innføring i betydningen av tverrfaglig samarbeid.

2.11 Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg i media

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg er bidragsyter i følgende medieoppslag i 2018.



Musikk = medisin. Dansing er en gavepakke av gunstige helsefaktorer. Hjemmet januar 2018

Tonen blir lett og ledig når åtte måneder gamle Oskar kommer på besøk til bo- og aktivitetssenteret. Om Oskar (8 mnd.) som er besøksbaby ved Levanger bo- og aktivitetssenter Avisa Innherred 16. april 2018

Husk å mate hjernen med kultur! Fagforbundet med artikkel om konferansen Kunst, mestring og omsorg, et samarbeid mellom Verdighetssenteret og Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg. 19. april 2018

Aktiv deltakelse i amatørteater gir bedre helse! Kronikk publisert i Nordlys 9.mai 2018, skrevet av Wenche Torrissen, Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg

Baby på blå resept. Om konseptet besøksbaby ved Levanger bo- og aktivitetssenter i Dagbladet Pluss og Dagbladet Magasinet 12. mai 2018

Oskar (8 months) is visiting baby. World Health Organization (WHO) sitt nettverk for aldersvennlige byer og tettsteder publiserte artikkelen om Oskar (8 mnd.) som er besøksbaby ved Levanger bo- og aktivitetssenter, juni 2018

Se hva som skjer når Gretha (83) får høre favorittmusikken sin. Reportasje fra Trondhjems Hospital om bruk av Musikkbasert miljøbehandling NRK Trøndelag (Nrk.no), 24. juni 2018.

Radioreportasje ble sendt på NRK P2 Nyhetsmorgen 22. juni 2018 og NRK P1 Her og nå 22.juni 2018. Tv-innslag ble sendt på NRK 1 MidtNytt 22. juni 201

Oppfylte farens store ønske. Om musikk på sykehjem. Hadeland 8. august 2018

Nora (100) har nesten ikke språk, men synge, det kan hun. Om Musikkbasert miljøbehandling ved Feviktun bo- og omsorgssenter. Grimstad Adressetidende, 25. august 2018

Det var lite språk å få ut av dem. En dag sang vi «Alle fugler små de er», og plutselig kom det fra pasientene «kommet nå tilbake». Om konferansen Kulturskolens rolle i Musikkbasert miljøbehandling. Helgelendingen 28. september 2018

– *Kultur styrker immunforsvaret.* Nea Radio og nearadio.no 25. oktober 2018

Vi må leve hele livet. Audun Myskja om bruk av musikk i helsearbeid og generasjonsang, oktober 2018

Bød på ei skikkelig inspirasjonsøkt. Om Musikk-vitamin. Inderøyningen september 2018

Skryter av Feviktuns satsing på sang og musikk. Eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen om Musikkbasert miljøbehandling. Grimstad Adressetidende 6. november 2018

Sang i kor på seminar om musikkens virkning på kroppen. Om seminaret Musikkens virkning på kropp og sinn. Forskning.no 27. november 2018

– *Man får en «lykkedusj» når man synger sammen med andre.* Om seminaret Musikkens virkning på kropp og sinn. Trønder-Avisa 26. november 2018

Om seminaret Musikkens virkning på kropp og sinn. Intervju med Odd Håpnes, daglig leder ved Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg, i morgensendingen Radio Trøndelag 23. november 2018

2.12

Eksterne forelesere på arrangementer

tilknyttet Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg i 2018

Karl Seglem, musiker, komponist, poet

Sverre Chr. Wilhelmsen, brobygger, Verdighetsenteret

Helga Anspach,formidler KODE

Eli Lea, rådgiver Verdighetsenteret, doktorgradsstipendiat VID

Hilde Rustad, postdoktor, Norges idrettshøgskole

Sverre Krüger – kunsthistoriker, programskaper og professor NTNU

Julie Tessem, rådgiver, avd. frivillighet og kultur, Verdighetssenteret

Margrethe Moss-Iversen Lundegård, frivillighetskoordinator i Bergen kommune

Reidun Jebsen, frivillig ved KODE
Mette l'orange, arkitekt, billedkunstner, professor II i farge ved KHiO, professor ved Fakultet for kunst, musikk og design (UiB)
Anne Helga Henning, billedkunstner og atelierista
Nønne Mai Svalholm, koreograf
Hanne Jones, fagkonsulent, avd. frivillighet og kultur
Beate Bednar, skuespiller Kompani Krapp
Kristine Nordby Simonsen, skuespiller Kompani Krapp
Kari Anne Vadsteinvik Bjerkestrand, danser, koreograf
Christin Rosef, kreftsykepleier, leder av palliativt team Nesodden
Ane Haaland, pårørende
Stein Husebø, faglig leder, Verdighetsenteret
Siri Breistein, kunstformidler
Ingeborg Selnes, Paulus sykehjem
Kristin Røymo, Ordfører i Tromsø kommune
Eliann Stålem Berg, Fontenehuset i Asker/scenekunstformidler.
Klaus Løkholt Bergli, Sadio Nor Teater
Skuespillere i Teater Vildenvei
Skuespillere fra Teatret våres
Elin Danielsen, HATS
Wigdis Sæther, førstelektor, Institutt for psykisk helse NTNU og NAPHA
Anita Salamonsen, UIT
Katrine Homdrum, rådgiver, avdeling Helse- og omsorg i Evje og Hornnes kommune
Töres Theorell, prof. emeritus, Karolinska Institutet, Stockholm
Steinar Krokstad, daglig leder HUNT forskningscenter, NTNU, professor og lege
Hedda Sandvik, dramaterapeut, RVTS Midt
Tori Aadnesen, Ville Veier Stavanger
Line Larsen, Ville Veier, Stavanger
Ellen Foyn Bruun, dramaterapeut, førsteamanuensis, Institutt for kunst- og medievitenskap, NTNU
Petter Andreas Jørgensen, artist
Ole Tolstad, artist
Sissel Horghagen, førsteamanuensis, institutt for nevromedisin og bevegelsesvitenskap, NTNU
Dr. Emma Brodzinski, dramaterapeut ved Royal Holloway University of London
Ellen Saur, professor, institutt for pedagogikk og livslang læring, NTNU
Gunnar Bjursell, professor, Karolinska Institutet i Stockholm
Anne-Kristine Børresen, dekan, det humanistiske fakultet NTNU
Nanna Kayed, instituttleder, Institutt for psykisk helse, NTNU
Ansatte ved Sømna kulturskole
Ansatte ved Hemnes kulturskole
Ansatte ved Inderøy kulturskole